

Complexnummer: 523920

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

St. Antonius Abt-parochie

Aantal complexonderdelen

3

Monumentnummers van complexonderdelen

523921, 523922, 523923

Woonplaats

Overasselt

Gemeente

Heumen

Provincie

Gelderland

Hoofdadres van hoofdobject

Hoogstraat 9, 6611 BT Overasselt

Complexomschrijving

Inleiding

Dit rooms-katholieke parochiecomplex bevindt zich in de dorpskern van Overasselt en is gesitueerd op de zuidoostelijke hoek van de Hoogstraat en de Mgr. Van de Burgtstraat. Op 9 december 1889 viel het bisschoppelijk besluit om de parochie Over- en Nederasselt te splitsen in twee parochies zoals dat al voor 1609 het geval was geweest. De Overasseltse bouwpastoor L. van Esch gaf de opdracht voor een nieuwbouwplan aan de ervaren architect C. WEBER (1820-1908) die destijds naam maakte met een reeks neoromaanse koepelkerken in Noord-Brabant.

Het evenwijdig aan de Hoogstraat gelegen KERKGEBOUW is met het koor op het oosten georiënteerd. Het betreft een kerk van het type kruisbasiliek in neoromaanse stijl met koepelgewelven en absidiaal gesloten transeptarmen. In zuidelijke richting sluit op het kerkgebouw een kerkhof aan met een kerkhof-KAPEL. De kapel biedt plaats aan pastoorsgraven en aan een rustaltaar voor de sacramentsprocessies. De in oostelijke richting met de kerk verbonden voormalige pastorie is van gemeentewege beschermd (inwendig sterk gewijzigd). Voor de kerk aan de zijde van de Hoogstraat staat een H. HARTBEELD op een gemetselde sokkel. Het beeld is door de bevolking geschonken aan pastoor Van Riel bij gelegenheid van zijn veertig-jarig priesterfeest.

Het beschermde complex bestaat uit:

1. de aan Sint Antonius Abt toegewijde rooms-katholieke PAROCHIEKERK uit 1891 van architect C. Weber;

2. de kerkhof-KAPEL uit ca. 1925-1935 van G. Willems;

3. het H.HARTBEELD uit 1943 van H. Jonkers.

Waardering

Rooms-katholiek parochiecomplex te Overasselt.

- Van architectuurhistorische waarde als goed en gaaf voorbeeld van een historisch gegroeid rooms-katholiek parochiecomplex, bestaande uit een neoromaanse kerk (1891), een klassiek geïnspireerde kerkhofkapel (1925-1935) en een H. Hartbeeld (1943). De complexonderdelen vallen op door de hoogwaardige esthetische kwaliteiten, zoals een zorgvuldige detaillering en goed materiaalgebruik.
- Van stedenbouwkundige waarde als goed voorbeeld van een compleet en compact religieus ensemble, waaromheen vanaf het einde van de 19de eeuw het centrum van een dorp is gegroeid. Het complex is derhalve van bijzondere betekenis wegens de situering, verbonden met de ontwikkeling van het dorp Overasselt en het aanzien ervan.
- Van cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van het herstel van de 16de eeuwse parochie-indeling, in casu de splitsing van Neder- en Overasselt in afzonderlijke parochies, en verbonden met het religieuze bewustzijn en de devotie van de plaatselijke rooms-katholieke gedurende het einde van de 19de eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw.

Monumentnummer*: 523921

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 2 september 2002
Kadaster deel/nr: 30101/94

*Monumentnaam***

Sint Antonius Abt

Complexnummer

523920

Complexnaam

St. Antonius Abt-parochie

*Woonplaats**

Overasselt

*Gemeente**

Heumen

*Provincie**

Gelderland

*Straat**

Hoogstraat

*Nr**

9

*Toev.**

*Postcode**

6611 BT

*Woonplaats**

Overasselt

Situering

Locatie

*Kadastrale gemeente**

OVERASSELT

*Sectie**

C

*Kad. object**

1649

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

Omschrijving

Deze aan Sint Antonius Abt toegewijde rooms-katholieke PAROCHIEKERK is in 1891 gebouwd naar ontwerp van architect C. Weber (1820-1908) in neoromaanse-stijl. De kerk is van het TYPE kruisbasiliek met een westwerk, een kort driebeukig schip, een absidaal gesloten transept, een koor met recht gesloten zijkapellen en een vijfzijdige koorsluiting. Het westwerk heeft in afwijking van het oorspronkelijke plan alleen op de noordwestelijke hoek een klokkentoren. Op de andere hoek bevindt zich een lage doopkapel. De eenlaags sacristie met plat dak is geprojecteerd tegen de zuidoost-zijde van de koorsluiting. Het DAK van het middenschip, het transept en het koor bestaat uit twee elkaar kruisende zadeldaken met dezelfde nokhoogte. Op de kruising van de nokken is een smeedijzeren kruis geplaatst. Voornoemde daken, alsmede de lessenaardaken van de zijbeuken en -kapellen, de vijfzijdige daken van de absiden en de achzijdige naaldspits van de klokkentoren zijn gedekt met leien in Maasdekking. De naaldspits wordt bekroond door een smeedijzeren torenkruis met weerhaan. De afwatering geschiedt via op de uitgemetselde muur gelegde goten. In de daken van het middenschip en de absiden zijn dakkapellen geplaatst: houten zolderluik, vierpas in geveltop, aangekapt zadeldak met leien.

De bakstenen GEVELS met uitgemetseld trasraam zijn opgetrokken in kruisverband en worden afgesloten door een sierlijst van meerdere blok- en/of muizetandlijsten. De gevels hebben een sterke geleding met versneden

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

steunberen, lisenen, spaarvelden, waterslag- en cordonlijsten, rondboogfriezen en -nissen. Diverse elementen zoals afzaten, de plint van de voorgevel, waterslag- en afdeklijsten, aanzet- en kraagstenen zijn uitgevoerd in natuursteen.

De horizontale geleding van de rechthoekige TOREN correspondeert met de opbouw van het schip (zijbeuk/lessenaardak/lichtbeuk/middenschipdak). Naar boven toe ontwikkelt de indeling per verdieping zich van grof naar fijn. De bovenste achtzijdige klokkenverdieping steekt boven het dak van het middenschip uit. De overgang van vierkant naar achthoek is gerealiseerd met een getrapte hoekopvulling van hardsteen. Alle zijden van de klokkenverdieping hebben een rondboogvormig galmgat met houten schoepen en worden afgesloten door een gemetselde puntgevel. Vier zijden zijn voorzien van een uurwerk.

Het merendeel van de uitgespaarde MUUROPENINGEN betreft rondboogvensters en oculi in diverse afmetingen. De lichtbeuk van middenschip bestaat uit drie gekoppelde rondboogvenster en één oculus per travee. De symmetrisch ingedeelde voorgevel heeft een ondiep portaal, waarin een eikenhouten vleugeldeur met smeedijzeren beslag (bloemrank-motief) en een rondboogvormig bovenlicht. De dorpel, hoekzuiltjes, latei en archivoltblokken zijn uitgevoerd in hardsteen. De bovenliggende verdieping is voorzien van een groot rond venster.

De RUIMTELIJKE INDELING van de kerk bestaat uit een ondiep westwerk (voorhal met zangerstribune, flankerende toren en doopkapel); een driebeukig schip van twee traveeën; een ruime viering met korte absidiaal gesloten transeptarmen; één ondiepe koortravee met recht gesloten zijkapellen; een vijfzijdige koorluiting. De koor- en transeptabsiden zijn uitwendig polygonaal en inwendig half rond gesloten. Het hoofdaltaar is vooruitgeschoven tot in de viering en geplaatst op een niet oorspronkelijke verhoging.

De sterk gelede WANDOPBOUW bestaat uit een alternatie van om en om een pijler en een zuil. Hierop rust een rondboogarcade die per travee wordt omvat door een muraalboog. Boven de muraalboog bevindt zich een ritmisch rondboogfries (2/1/2) en de lichtbeuk (per drie gekoppelde rondboogvensters en open en blinde oculi). De geleding van de wanden wordt nog versterkt door een, op het schoon metselwerk aangebrachte, bonte polychromie uit de jaren 1900-1902. De zuilen zijn geplaatst op cirkelvormige basementen van hardsteen en hebben een zwart marmeren schacht, een bladkapiteel en een hardstenen impost. De rechthoekige gemetselde pijlers zijn geplaatst op hardstenen basementen en hebben zwart marmeren colonetten tegen de zijden. Vanaf de pijlers schieten pilasters omhoog ter ondersteuning van de gordelbogen. De gemetselde koepelgewelven van het middenschip corresponderen aan weerszijden met twee vierdelige graatgewelven (gebonden stelsel). De hoger opgetrokken koepel van de viering rust op pendentieven en wordt geflankeerd door vierdelige kruisribgewelven in de transeptarmen en het koor. De kerk bezit een groot aantal oorspronkelijke INTERIEURELEMENTEN, zoals een hardstenen vloer (1895), enkele gepolychromeerde houten beelden en dito triomfkruis van J. Thissen (ca. 1900), op doek geschilderde kruiswegstaties van F. Knirsch (1914), de zandstenen mensa van het hoogaltaar (ca. 1891) en diverse muurschilderingen van onder andere de 12 apostelen in het koor; Anna, Theresia van Lisieux, Lambertus en Gijbertus in het transept; de vier evangelisten met hun symbolen op de pendentieven van de vieringskoepel; en taferelen uit het leven van Antonius Abt in medaillons in het schip. Ook het oorspronkelijke bankenplan is nog aanwezig. Uit andere kerken afkomstig zijn onder andere twee eikenhouten biechtstoelen met boogfronton en festoenen (ca. 1850), en een zandstenen preekstoel met drie reliëfs op de ronde kuip en rond houten klankbord (ca. 1900).

Waardering

Rooms-katholieke PAROCHIEKERK, gewijd aan Sint Antonius Abt.

- Van architectuurhistorische waarde als typologisch goed en gaaf voorbeeld in in- en exterieur van een in neoromaanse stijl uitgevoerde kruisbasiliek uit 1891 naar ontwerp van architect C. WEBER (1820-1908). Als neoromaanse kruisbasiliek met koepelgewelven en een enigszins centraliserende ruimtelijke werking is de Overasseltse kerk een goed voorbeeld van diens laatste en meest vermaarde werk uit de laatste twee decennia van de 19de eeuw. In deze door de neogotiek overheerste periode heeft een neoromaanse kruisbasiliek met interieurkoepels en klaverbladvormige plattegrond typologische en stilistische zeldzaamheidswaarde. De kerk valt op door een opeenstapeling van geledingsmotieven in de wandopbouw en door de bonte polychromie van het schoon metselwerk en de schilderijen in het interieur.
- Van stedenbouwkundige waarde als essentieel onderdeel van het rooms-katholieke parochiecomplex in de dorpskern van Overasselt. Door haar hoogte en silhouet is de kerk van bijzondere betekenis voor het aanzien van het dorp en wijde omgeving.
- Van cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van het herstel van de 16de eeuwse parochie-indeling, in casu de splitsing van Neder- en Overasselt, en verbonden met het religieuze bewustzijn van de plaatselijke rooms-katholieke gemeenschap in het laatste kwart van de 19de eeuw.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Kerk

Monumentnummer*: 523922

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 2 september 2002
Kadaster deel/nr: 30101/94

Complexnummer

523920

Complexnaam

St. Antonius Abt-parochie

*Woonplaats**

Overasselt

*Gemeente**

Heumen

*Provincie**

Gelderland

*Straat**

Hoogstraat

*Nr**

9

*Toev.**

*Postcode**

6611 BT

*Woonplaats**

Overasselt

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

OVERASSELT

*Sectie**

C

*Kad. object**

1649

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

Omschrijving

Deze kerkhof-KAPEL op vierkant grondplan bestaat uit een gemetselde verhoging met altaar en vier zuilen die een hoofdgestel met zadeldak ondersteunen. Het bouwwerk werd in de periode 1925-1935 gebouwd in opdracht van pastoor Van Riel.

De gemetselde verhoging biedt in de zijden plaats aan negen graven. Hiervan zijn er twee benut: aan de voorzijde het graf van pastoor Van Riel (1945) en aan de linker zijde het graf van G. Willems (1968), bouwer van deze kapel. Aan de linker en rechter zijde leidt een gemetseld trapje omhoog. Op de verhoging is een bakstenen rustaltaar voor het H. Sacrament geplaatst. Midden op het altaar staat een houten kruis met stenen corpus.

In de uitgespaarde hoeken van de gemetselde verhoging staan vier vrijstaande Toscaanse zuilen op hoge voetstukken. De zuilen zijn afkomstig van het kasteel te Wezel. De zuilen dragen een vlak hoofdgestel van beton. Het afsluitende dak bestaat uit een zadeldak tussen topgevels. Het dak is gedekt met schubvormige leien. De wit gepleisterde puntgevels aan de voor- en achterzijde zijn voorzien van het Christusmonogram en het alpha- en omegateken. De geveltop aan de voorzijde wordt bekroond door een ijzeren kruis.

Waardering

Kerkhof-KAPEL uit ca. 1925-1935.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- Van architectuur- en cultuurhistorische waarde als typologisch goed voorbeeld van een prominent op een kerkhof gesitueerde grote kapel die dient als laatste rustplaats voor pastoors en tevens voorzien is van een altaar ten behoeve van de sacramentsprocessie. Opmerkelijk voor een rooms-katholieke kapel is de klassieke verschijningsvorm. De kapel is van belang als bijzondere uitdrukking van het religieuze bewustzijn van de overwegend rooms katholieke gemeenschap ter plaatse.

- Van stedenbouwkundige waarde vanwege de markante situering op het kerkhof en als onderdeel van een rooms katholiek parochiecomplex waaromheen het centrum van het dorp zich heeft gevormd.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kapel (F)

Functie

Kapel(F1)

Monumentnummer*: 523923

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 2 september 2002
Kadaster deel/nr: 30101/94

Complexnummer

523920

Complexnaam

St. Antonius Abt-parochie

*Woonplaats**

Overasselt

*Gemeente**

Heumen

*Provincie**

Gelderland

*Straat**

Hoogstraat

*Nr**

9

*Toev.**

*Postcode**

6611 BT

*Woonplaats**

Overasselt

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

OVERASSELT

*Sectie**

C

*Kad. object**

1649

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

Omschrijving

Dit stenen H. HARTBEELD uit 1943 naar ontwerp van de Bossche beeldhouwer H. Jonkers is geplaatst op een gemetselde voetstuk naar ontwerp van de gemeente-architect P. Leenders. De uitvoering was in handen van aannemer B. Arts. In het tuintje voor het beeld bevindt zich een lage buxushaag in de vorm van een hart. Het monument is door de plaatselijke bevolking geschonken aan pastoor Van Riel bij gelegenheid van zijn veertigjarig priesterjubileum.

Het beeldhouwwerk betreft feitelijk een beeldengroep in driehoekscompositie, bestaande uit een staande Christusfiguur in het midden, een geknielde man links en een geknielde vrouw met kind rechts. De bebaarde en blootsvoetse Christus heeft de ogen nagenoeg gesloten en is gekleed in een lange loshangende tunica. Zijn geheven rechter hand maakt een zegenend gebaar. De in werkkleding gestoken man kijkt schuin omhoog en heeft een schop in zijn rechter hand. De geknielde vrouw kijkt eveneens naar Hem op en is gekleed in een lange jurk en een hoofddoek. Haar handen rusten op de schouders van het kind dat in aanbidding voor haar staat. Het beeld is aan de achterzijde gesigneerd met: "H. JONKERS".

Het gemetselde voetstuk waarop de beeldgroep is geplaatst, bestaat uit een hoge rechthoekige sokkel en lagere naar voren gebogen armen. De semi-handvorm bakstenen zijn in kruisverband gemetseld met verdiepte voegen. De sokkel en de armen zijn voorzien van zandstenen afdekplaten. Op de armen is bij de aansluiting met de hogere sokkel een gekruld smeedijzeren versiersel geplaatst (gemaakt door B. van Langen). Aan de voorzijde van de sokkel

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bevindt zich een rechthoekig spaarveld met een gedenksteen: "H. HART VAN JEZUS / ZEGEN / OVERASSELT". De gebogen armen worden aan de voorzijde afgesloten door pijlers op vierkant grondplan. Op de pijlers zijn sierlijke lantaarns geplaatst (J. Arts, smid). De pijler van de rechter arm is aan de voorzijde voorzien van een kleine gebakken reliëfsteen: schematisch landschap met Maria, een soldaat, een geknielde man en het opschrift "aan Maria voor de behouden thuiskomst van onze jongens uit Indonesië 1946-1950" (ontwerp W. Klabbers).

Waardering

H. HARTBEELD uit 1943.

- Van kunst- en cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van het religieuze bewustzijn en de devotie voor het H. Hart van de plaatselijke rooms-katholieke gemeenschap. Het beeld naar ontwerp van de Bossche beeldhouwer H. Jonkers wijkt af van het destijds gangbare type H. Hartbeeld: een man en vrouw met kind zijn aan de Christusfiguur toegevoegd en vormen samen een driehoekscompositie.
- Van stedenbouwkundige waarde als onderdeel van een parochiecomplex, waarin het object een beeldbepalende rol speelt vanwege de markante situering voor de kerk en aan de belangrijkste dorpsstraat.

Hoofdcategorie

Voorwerpen op pleinen en dergelijke

Subcategorie

Gedenkteken(D)

Functie

Gedenkteken(D6)